

ԲԱԶՄԱՄԱԿ

Ը. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 24.

1850

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 15.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Պատիւ Կանանց :

Երբ բան ծաղը ընող վատ չնակա-
նութիւնը՝ ցածութեան հողին է, սա-
տանայ մըն է՝ որ անդադար զրպարտու-
թիւններ կը հանէ մարդկային ազգին
վրայ՝ որպէս զի առաքինութիւնը ծի-
ծաղելի բան մը ընէ անոր և ոտքի տակ
առնել տայ : Արջափ բաներ որ կան հա-
ւատոյ նախատինք մը բերող՝ զանոնք
կը ժողովէ, ու ներհակ բաները չտես-
նելու զարներով կը կանչէ . — “ Եւ-
տուած ինչ է . քահանայից տուած խը-
րասներուն և կրօնական կրթութեան
ազդեցութիւնն ինչ բան է . ամէնն ալ
մոլեհախանձ մարդկանց երեւակայու-
թիւններն են ,” : Արջափ բաներ որ քա-

ղաքականութեան նախատինք մը կը
բերեն՝ անոնք կը ժողովէ ու կը կանչէ .
— “ () րէնքը ինչ բան է . քաղաքա-
կան կարգն ինչ է . հայրենասիրութիւնն
ինչ է . ամէնն ալ կառավարողին կամ
կառավարել ուզողին կողմանէ խորա-
մանկներու և զօրաւորներու պատե-
րազմ է , հնազանդողին կողմանէ ալ
վատութիւն է ,” : — Արջափ բաներ որ
նախատինք մը կը բերեն ամուրի կե-
նաց , ամուսնութեան , հայրութեան ,
մայրութեան , որդիութեան , ազգա-
կանութեան , բարեկամութեան , ա-
նոնք կը ժողովէ ու աներես ուրախու-
թեամբ մը կը կանչէ . — “ Հասկըցայ

որ ամէնն ալ ինքնահաճութիւն , խարդախութիւն , հեշտամոլութիւն , իրարու դէմ ատելութիւն ու արհամարհութիւն է ։

Իս դժոխային ու ստախոս իմաստութեան հարազատ պտուղներն են՝ ինքնահաճութիւն , խարդախութիւն , հեշտամոլութիւն , իրարու դէմ ատելութիւն ու արհամարհութիւն ։

Ուրեմն ինչպէս աս ցածութեան գարշելի հոգին , որ ամէն աղէկ բան գետնէ գետին կը զարնէ , վերջի աստիճանի թշնամի չըլլայ կանանց առաքինութիւններուն և զանոնք վար ձգելու չախատի ։

Իմէն ժամանակ ամէն ջանք ըրեր է աս հոգին որ կնիկ մարդը անարգ բան մը երեցնէ , այնպէս մը հասկըցնէ թէ կին ըսելը նախանձ , խորամանկութիւն , փոփոխամտութիւն , փառամոլութիւն ըսել է . և ցուցնէ թէ ոչ բարեկամութեան սրբազան կրակն ունին կանայք , և ոչ սիրոյ անկաշառ հաւատարմութիւնը ։ Ո՛ր և իցէ կին որ մէկ կատարելութեան մը տէր է՝ կարգէ դուրս բան մը սեպեր է ։

Իայց մարդիկ քանի որ քաղաքակալութեան ետեւէ ընկան՝ սկսան կանանց պաշտպանութիւն ընել ։ Վրիստոնէութիւնը կանանց բնութիւնը բարձրացուց՝ արգիլելով բազմակնութիւնն ու անպատշաճ՝ բարեկամութիւնները , և մարդացեալ Քանէն ետքը՝ առաջին մարդկեղէն ստեղծուած , ամէն սուրբերէն ու հրեշտակներէն ալ վեր՝ Սին մը ցուցնելով ։

Հիմակուան ատենի ընկերութիւնը հասկըցաւ աս ազնուական մտածութեան ոյժը ։ Աւրոպացւոց բարբարոսութեան ատենները՝ սիրոյ զարդերով զարդարուեցան ասպետութիւնները . և մենք քաղաքական կրթութիւն առած քրիստոնեայքս , հին ատենի ասպետութեան որդիքս , այն մարդը բարեկիրթ կը համարինք՝ որ պատիւ կ'ընէ հեղաբարոյ , ընտանեկան առաքինութիւններով ու շնորհալի կերպերով զարդարուած բնութեան ։

Այս սակայն ազնուական ախորժակաց և կանանց հին թշնամին մնաց ալ խարհիս երեսը ։ Այս երանի թէ միայն չկրթուած մտքերն ու ցած խելքերը մոլորցնէր . երբեմն նաև զարմանալի հանձարները կ'ապականէ , և աս ապականութիւնը հոն կը սկսի միշտ՝ ուր որ կը դադրի աստուածապաշտութիւնը , որ միայն կրնայ սուրբ ընել զմարդիկ ։

Փիլիսոփաներ (կամ իրենք իրենց փիլիսոփայ ըսողներ) տեսնուած են որ երբեմն մարդկային ազգին համար մեծ նախանձայուզութիւն կը ցուցնէին , երբեմն ալ՝ անկրօնութեամբ մոլեգնած՝ պժգալի դրուածքներ կը հօնէին , ամենայն կերպով աշխատելով որ մարդուս զգայութիւնները գինովցնեն անպիտան բանաստեղծութիւններով ու վիպասանութիւններով , և ամէն տեսակ խորհրդածութեամբ՝ պատմութիւններով ու առասպելներով ։

Տեսնուած է Սոլթէն , գրագիտաց մէջ ամենէն աւելի հրապուրիչը , (որ քանի մը կատարելութիւններ ունէր , բայց ցած կիրքերով և ուրիշները ծածաղցնելու անսանձ ու լիրբ փափաքով մը ապականած էր) որ նստաւ երկայն բանաստեղծութիւն մը շինեց՝ կանանց պատիւը անարգելու մտքով , այն վեհանձն ու դժբաղդ Յովհաննա Տ'Աբբեանարգելու մտքով՝ որ իր հայրենեացը ամենէն մեծ դիւցազնուհին էր ։ Աթաւել տիկինը իրաւունք ունի անուանելու այն գիրքը՝ եղեռն ընդդէմ ալքային պառույ ։

Ինչպէս և նշանաւոր մարդիկներէ , մեռած ու կենդանի հեղինակներէ , նաև քանի մը լիրբ կանանցմէ որ իրենց ամօթխած բնութեանը նախատինք են , վերջապէս հազարումէկ կողմէ շատ անգամ պիտի լսես չորս դիդ այն ցած հոգւոյն ձայնն որ կը կանչէ . “ Ի՞նչ մարհէ կնիկ մարդիկը ” ։

Սերժէ հեռացուր դուն քովէդ այդ վատ փորձութիւնը . ապա թէ ոչ , դուն ալ կանացածին ըլլալով՝ արհամարհելի կ'ըլլաս ։ Հեռու քալէ այն մարդիկներէն որ կանանց վրայ իրենց մայրը չեն

պատուներ : Ոտքի տակ կոխկրուտէ այն գործերն որ վկանայս վար կը զարնեն՝ անամօթութիւն քարոզելով : Բնուական համարում ունենալով կանանց պատուոյն վրայ , նայէ որ միշտ արժանաւոր ըլլաս պաշտպանելու զանիկայ՝ որ քեզի կեանք տուեր է , պաշտպանելու քու քոյրերդ , պաշտպանելու թերեւս որ մը այնպիսի անձ մը որ քու զաւակացդ մայր ըսուելու սրբազան պատիւը պիտի ունենայ :

ՓԵՂԼԻԹՐՈՅ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Զ.

ՍԵԾԻՆ ԲՆԵՔՍԱՆԴՐԻ ԽՐԶԱՆԻՅԵՐԸ :

ՍԻՆՉԵՒ Հիմա պատմուած ճամբորդութիւնները և արշաւանքները առանձնական ազգի մը շահուն և առուտուրին համար ձեռք զարնուածներն էին . իսկ Բնեքսանդրի այս մեծ արշաւանացը մէջ , որով երկիրս նոր փոփոխութիւն մը առաւ և իբր թէ մարդկութիւնը իր երկարժամանակեայ թմրութենէն արթնացաւ , անձնական փառասիրութեւն ընկերացեր էին նաև հետաքրքիր բնութիւնը և ուսմանց սերը :

Բնեքսանդր Պարսից տիրելէն և աշխարհքը կարգաւորելէն վերջը՝ Վան տահարի վրայով ճամբայ ընկաւ Հընդկաստան երթալու , այն ճամբաներէն ուսկից որ իրմէ շատ առաջ Հնդկասկիւթ կամ Հնդկաստանի սահմանակից լերանց պատերազմատէր ցեղերը կ'անցնէին , և իրմէ շատ վերջն ալ Լէսկիթիմուր և Վատրըշահ անցան Հնդկաստան երթալու : Տաքսիլա քաղաքին քովէն (որ հիմակուան Բթութք քաղաքը կը կարծուի) Խնդոս գետը անցնելով , Հնդկաստանի առաջին զաւառը մտաւ՝ որ Խնդոսի հինգ ա-

ռուակներուն պատճառաւ՝ Բնեքսանդր կամ Հնդկաստան կը կոչուէր : Բնեքսանդրուն մէկուն մօտերը որ Բդասպ կ'ըսուէր , Հնդկաց Պովրոս թագաւորը Բնեքսանդրի դէմ ելաւ , բայց Սակեղոնացոց զօրութեանը դէմ չկրնալով դնել՝ յաղթականին ձեռքը ձգեց բոլոր իր երկիրները , որոնք հարստութեամբ և պողաքերութեամբ մէկգմէկ կը գերազանցէին : Խնչպէս որ կ'երեւայ՝ Բնեքսանդրի դիտաւորութիւնն էր Վանգէս գետը իր տէրութեանը սահմանն ընել , բայց Բաս գետին մօտ , յոգնած զօրաց տրտունջը այնչափ սաստկացաւ որ պէտք եղաւ Բնեքսանդրի իր դիտաւորութենէն ետ կենալ :

Իր աշխարհակալութեան մէկ վախճանն ալ էր Լազիպտոսի և Հնդկաստանու մէջ առևտրական հաղորդութիւն մը հաստատել : Բնեքսանդրն ապա Պարսից ծոցին և Խնդոս գետին վրայ շատ տեղեկութիւններ առաւ , այն տեղուանքը զանազան քաղաքներ շինեց , Լազիպտոսի մէջ ալ Բնեքսանդրի քաղաքը հիմնեց որ մինչև մեր ժամանակները Հնդկաստանի վաճառականութեան կեդրոնն եղաւ . և նաւատորմիդ մ'ալ հանեց որ բոլոր Բփրիկէի եզերքները զննութիւններ ընեն : Բնեքսանդրն ապա Հնդկաց վաճառականութեանը ճամբան որ այնչափ ժամանակ Լազիպտոսի մէջ իր յաջորդները հարստացրնէին վերջը , մինչև հիմայ եւրոպական ազգաց վաճառականութեանը գլխաւոր աղբիւրներէն մէկն է :

Բնեքսանդր Խնդոսի և Պարսից ծոցոյն բոլոր եզերքները քննելու մտքով ութը հարիւր նաւով տորմիդ մը պատրաստեց և Լէարիսոսի յանձնեց որ երթայ այն կողմերը պտըտի . սն ալ Բդասպ գետին վրայ Լիկեա քաղաքէն ճամբայ ելաւ . ցամաքային զօրքն ալ գետին երկու կողմէն նաւատորմին հետ մէկտեղ կը քայլէին :

Երբոր Խնդոսի բերանն հասան , Բնեքսանդր ուղեւորը որ ամէն վտանգներուն մէջ առջի նետուողը ինքը ըլլայ՝ անձամբ գետին բերնին վրայի կղզիներ-